

Asia: VN/23816/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Yhteenveto lapsiasiavaltuutetun kannanotoista

- Lapsiasiavaltuutettu pitää huolestuttavana, että esitysluonnoksen mukaisia muutoksia ehdotetaan, vaikka vaikutusarvioinnit lasten ja lapsiperheiden osalta osoittavat vain negatiivisia vaikutuksia.
- Lapsiasiavaltuutettu pitää ongelmallisena, että turvapaikanhakijaperheiden ja -lasten toimeentuloa heikennetään jo nyt, kun heikennyksen vaikutuksia lieventäväksi tarkoitettua turvapaikkaprosessin tehostamista koskeva hanke on vasta alkuvaiheessa. Tiedossa ei siis vielä ole missä määrin tulevilla lakimuutoksilla prosessin kestoa onnistutaan lyhentämään ja milloin se toteutuisi.
- Lapsiasiavaltuutettu pitää hyvänä, että hallituksen esitysluonnos on tarkoitettu väliaikaiseksi ja, että siinä on tunnistettu tarve seurata sen vaikutuksia ja ryhtyä tarvittaessa korjauksiin.
- Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että yksin tulleiden alaikäisten käyttörahan alentamiseen on liitetty heikosti perusteltuja kasvatuksellisia tavoitteita. Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa, että sosiaaliturvan tehtävä ei ole koulia tai nöyryyttää ihmistä, vaan mahdollistaa hänelle riittävä elintaso ja ihmisarvoinen elämä.
- Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa, että lapsia koskevia päätöksiä tehtäessä on lapsen edun oltava ensisijainen harkintaperuste. Ratkaisuvaihtoehdoista tulisi valita se, joka parhaiten varmistaa lapsen oikeuksien toteutumisen.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Turvapaikanhakijalasten riittävä elintaso on varmistettava

Lapsiasiavaltuutettu ja yhdenvertaisuusvaltuutettu jättivät yhteisen kirjelmän ulkomaalaisten asemaa koskevien lainsäädäntöhankkeiden vaikutuksista lapsen oikeuksiin sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon ministeriryhmälle joulukuussa 2023 (Kirjelmä ulkomaalaisten asemaa koskevien lainsäädäntöhankkeiden vaikutuksista lapsen oikeuksiin 14.12.2023, luettavissa https://lapsiasia.fi/-/kirjelma_ministereille_ulkomaalaisia-koskevat-lakimuutokset). Valtuutetut painottivat kirjelmässään, että vastaanottorahaa uudistaessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota hallituksen esityksen lapsivaikutuksiin ja varmistaa, ettei esitys saata turvapaikanhakijalapsia ja Ukrainan sotaa paenneita lapsia entistä pahempaan taloudelliseen ahdinkoon.

Vastaanottorahan alentaminen on lasten oikeuksien kannalta erityisen ongelmallista. Lapsella on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 27 artiklan mukaan oikeus hänen kehityksensä kannalta riittävään elintasaan. Lapsella on 6 artiklan mukainen oikeus kehittymisensä edellytyksiin mahdollisimman täysimääräisesti.

YK:n lapsen oikeuksien komitea suositteli loppupäätelmässään kesällä 2023 Suomea tehostamaan edelleen politiikkaansa, jolla pyritään varmistamaan riittävä elintaso kaikille lapsille, muun muassa parantamalla turvapaikanhakijalasten ja vailla oleskeluoikeutta maassa oleskelevien lasten taloudellista tilannetta. (Komitean suositukset 2.6.2023, https://um.fi/documents/35732/0/CRC_C_FIN_CO_5-6_fi+%281%29.pdf/f8e9c156-5172-0834-d6c7-201066cbc9f2?t=1691047057189 , kohta 35.)

Vastaanottorahan alentaminen pitäen vertailukohtana kiireellistä toimeentulotukea laskee sen euromääräistä tasoa selkeästi (esitysluonnos s. 25-26): yksinelävät ja yksinhuoltajat n. 48 euroa, muut aikuiset n. 41 euroa ja perheen kanssa asuvat lapset n. 31 euroa kuukaudessa (määrät pienempiä, jos ateriat tarjotaan vastaanottopalveluna). Kahden vanhemman ja kahden lapsen perheessä vastaanottoraha pienenee n. 145 euroa ja indeksijäädytysten kanssa yhteisvaikutus v. 2024 on n. 206 euroa. Kun kokonaissummaksi (ilman indeksijäädytyksiä) jää 888 euroa aikaisemman n. 1033 euron sijaan, on selvää, että perheen toimeentulo heikkenee selkeästi. On myös huomattava, että esimerkiksi vastaanottorahalla katettavaksi tarkoitettun ruuan hinta on noussut huomattavasti, erityisesti vuosina 2022-2023, eivätkä hinnat ole palaamassa aiemmalle tasolle, vaikka vuoden 2024 ennuste ei enää nousua ennakoikaan (KS. Pellervon taloustutkimuksen PTT ennusteet 3.10.2023, verkossa <https://www.ptt.fi/ennusteet/maa-ja-elintarviketalous-syky-2023/>). Käytännössä tämä tarkoittaa, että jokaiselle perheenjäsenelle jää rahaa käytettäväkseen 7,40 euroa päivässä. On selvää, ettei tällaisella rahalla voi elää ihmisarvoista elämää Suomessa.

Kuvaava on, että jo nykyisellään esimerkiksi osa vastaanottorahalla elävistä Ukrainasta paenneista on joutunut turvautumaan ruokajonoihin ja hyväntekeväisyysapuun. Myös esitysluonnoksessa on tunnistettu (s. 28), että "[v]astaanottokeskusten asiakkaat saattaisivat kuitenkin hakeutua entistä useammin erilaisten kirkon tai järjestöjen ylläpitämien ruokajakelujen pariin. Muutos voisi myös

lisätä joidenkin asiakkaiden laitostumista ja passivoitumista, jos toimeentulo ei entisessä määrin mahdollistaisi esimerkiksi vapaa-ajan harrastus-toimintaa”. Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa, että jokaisella lapsella on lapsen oikeuksien yleissopimuksen 31 artiklan mukaan oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan sekä taide- ja kulttuurielämään. Sopimusvaltio on sitoutunut kunnioittamaan ja edistämään lapsen oikeutta osallistua tällaiseen toimintaan.

Lapsiasiavaltuutettu pitää hyvänä, että hallituksen esitysluonnos on tarkoitettu väliaikaiseksi ja, että siinä on tunnistettu tarve seurata sen vaikutuksia ja ryhtyä tarvittaessa korjauksiin. Esitysluonnoksessa korostetaan (esim. s. 28), että vastaanottopalvelut, mukaan lukien vastaanottorahan maksaminen, on tarkoitettu tilapäiseksi ja lyhytaikaiseksi palveluksi, ja tätä on tarkoitus varmistaa turvapaikkamenettelyn tehostamishankkeella. Lapsiasiavaltuutettu kuitenkin huomauttaa, että vastaanottorahaa ollaan pienentämässä nyt ja sen vaikutukset kohdistuvat lapsiin, jotka toimeentulo on vastaanottorahan varassa tällä hetkellä tai tulevat sen piiriin ennen 31.12.2025. Tehostamishanke valmistuu vasta vuonna 2025 ja sen vaikutukset tulevat näkymään vasta viiveellä. Vaikutuksia ei ole mahdollista vielä arvioida eikä edes arvailla, koska hallitusohjelman kirjaukset ovat hyvin yleisellä tasolla.

Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa, että YK:n lapsen oikeuksien komitea vaati loppupäätelmissään kesällä 2023 Suomea varmistamaan turvapaikanhakija-, pakolais- ja maahanmuuttaja-lasten oikeuksien kunnioittamisen kaikilta osin muun muassa ”tehostamalla toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että turvapaikanhakija-, pakolais- ja maahanmuuttajalapsen edun oikeusperiaate otetaan ensisijaisesti huomioon kaikissa turvapaikkaprosesseissa ja maahan-muuttoa koskevissa päätöksissä ja menettelyissä” ja ”lyhentämällä turvapaikkahakemusten käsittelyaikoja ja säätämällä lainsäädäntöä, jolla varmistetaan, että kaikilla turvapaikkaa ha-kevillä ja tilapäistä suojelua nauttivilla lapsilla, myös ilman huoltajaa maahan saapuneilla lapsilla, on mahdollisuus saada nopeasti kohtuuhintaisia ja hyvälaatuisia psykososiaalisia ja kotouttavia tukipalveluja sekä terveys-, sosiaali- ja koulutuspalveluja, mukaan lukien päivä-hoitopalvelut”.

Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointi

Lapsiin kohdistuvia vaikutuksia on kuvattu pääasiallisten vaikutusten (kohta 4.2) useam-massa alakohdassa. Sen lisäksi kohdassa on lyhyt, nimenomainen lapsivaikutusten arviointi -osuus (s. 30).

Sinänsä on myönteistä, että lapsivaikutuksia on pyritty arvioimaan ja esitysluonnoksessa on esitetty myös laskelmia vastaanottorahan pienennyksistä lasten ja lapsiperheiden osalta.

Lapsiasiavaltuutettu pitää huolestuttavana, että esitysluonnoksen mukaisia muutoksia ehdotetaan, vaikka vaikutusarviointit lasten ja lapsiperheiden osalta osoittavat vain negatiivisia vaikutuksia.

Vaikutukset kohdistuvat voimakkaimmin yksinhuoltajaperheisiin, jotka usein ovat muutenkin kahden huoltajan perheitä vaikeammassa tilanteessa. On jopa hieman ironista, että esitysluonnoksessa

todetaan (s. 27), että "[h]eidän tulee sopeuttaa menojaan esityksen mukaisesti. Erityisesti yksinhuoltajalla voidaan arvioida olevan sellaisia menoja, jotka koskevat koko kotitaloutta ja joita toinen samassa taloudessa asuva aikuinen ei ole jakamassa. Tämä merkitsee nykyistä tarkempaa arjen rahankäytön suunnittelua." Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, ettei taitavakaan rahankäytön suunnittelu auta tilanteessa, jossa raha jo lähtökohtaisesti on tarkoitukseensa täysin riittämätön.

Yksityismajoituksessa asuvat lapset ja perheet joutuvat kattamaan asumiskustannukset itse, joten vastaanottorahan pienentäminen voi johtaa siihen, ettei heillä ole enää jatkossa tätä vaihtoehtoa vaan he joutuvat turvautumaan vastaanottokeskuksen tarjoamaan majoitukseen. Tämä todetaan myös esitysluonnoksen sivulla 27. Vaikka tällä varmistetaan se, ettei lapsi jää ilman asuntoa, on yksityismajoitus lähtökohtaisesti lapsiystävällisempi asumismuoto kuin laitosmainen vastaanottokeskus.

Erityisen haastavaa on, jos yksityismajoituksessa asunut yksin maahan tullut lapsi joutuu vaikeaan tilanteeseen häntä majoittavassa perheessä vastaanottorahan pienentymisen vuoksi (s. 27). Esitysluonnoksen mukaan "lapselle määrätyn edustajan ja vastaanottokeskuksen, jonka asiakkaaksi lapsi on rekisteröity, tehtävänä on seurata lapsen tilannetta ja varmistaa, että lapsen etu toteutuu. Tarvittaessa lapsi voidaan siirtää ryhmäkotiin tai hänen tilanteestaan voidaan tehdä lastensuojeluilmoitus".

Ilman huoltajaa olevan lapsen käyttörahan määrää ehdotetaan myös pienennettäväksi, joka kasvattaa samalla eroa lastensuojelulain mukaisen käyttövaran ja käyttörahan välillä. Yhdenvertaisuuskysymystä suhteessa lastensuojelun piirissä oleviin lapsiin ei tässä kohdin ole arvioitu. Esityksen voimaantumisen jälkeen ilman huoltajaa olevan alle 16-vuotiaan lapsen käyttöraha kuukaudessa olisi 26 euroa ja 16 vuotta täyttäneen 47 euroa. Tällaisella rahasummalla virkistäytyminen, mielekäs vapaa-ajanvietto ja esimerkiksi parturissa käyminen, vaatteiden hankinta ja hygieniatarvikkeiden hankinta jäävät haaveiksi. Vaikutusarvioinnissa tämän ei katsota olevan ilman huoltajaa olevan lapsen toimeentulon kannalta merkittävänä muutoksena. Lapsiasiavaltuutettu pitää arviointia ylenkatsovana, sillä kyse on rahasta, jonka lapsi voi käyttää oman harkintansa mukaan ja mahdollistaa edes jollain tasolla lapselle normaalia lapsen elämää ja vapaa-aikaa. Sen merkitystä lapsen hyvinvoinnille ei ole syytä väheksyä missään määrin.

Lapsiasiavaltuutettu kummeksuikin esitysluonnoksen hieman moniselitteistä toteamusta siitä, että käyttörahan laskemisella voisi olla vaikutusta esimerkiksi rahankäytön harjoitteluun, joka on osa jokapäiväistä hoito- ja kasvatustyötä ryhmäkodeissa, ja jolla lapsia opetetaan oman elämän hallintaan ja säästämiseen. Esitysluonnoksessa ei todeta onko tämä positiivinen vai negatiivinen vaikutus. Valitettavasti siitä jää käsitys, että on vain hyvä asia, että nämä lapset harjoittelevat rahankäyttöä nykyistäkin pienemmällä käyttörahalla. Tällainen ajattelu oli tunnusomaista 1800- ja 1900-luvun alun köyhäinhoidolle, josta luovuttiin jo 1960-luvulla. Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa, että sosiaaliturvan tehtävä ei ole koulia tai nöyryyttää ihmistä, vaan mahdollistaa hänelle riittävä elintaso ja ihmisarvoinen elämä (Jaakkola, J. ym. (1994) Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva : suomalaisten sosiaalisen turvan historia. Suomen sosiaali ja terveys ry.).

Vaikka edellä mainittuihin epätoivottaviin tilanteisiin voidaan puuttua esitysluonnoksessa mainituilla tavoilla, on kyseenalaista, että tällaisia tunnistettuja negatiivisia vaikutuksia ei pyritä ennaltaehkäisemään tekemällä toisenlaisia lainsäädäntöratkaisuja. Positiivista kuitenkin on, että esitysluonnoksessa todetaan monessa kohdin, että lapsiin kohdistuvia vaikutuksia tulee seurata tarkasti ja tarvittaessa on ryhdyttävä korjaaviin toimenpiteisiin. Kohdassa 9 Toimeenpano ja seuranta todetaan, että lainmuutosten seurantaa ja vaikutusten arviointia tehdään keväällä 2024 käynnistyvän vastaanottolain jatkohankkeen aikana.

Ulkomaalaislainsäädännön muutosten yhteisvaikutusten arviointi on puutteellista

Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, että esityksellä toteutetaan pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukainen kirjaus vastaanottorahan ja käyttörahan pienentämisestä perustuslain ja vastaanottodirektiivin sallimaan minimiin. Tällä tavoitellaan hallitusohjelmassa vastaanottotoiminnalle asetettuja säästötavoitteita. Lisäksi ehdotusten tavoitteena on vähentää turvapaikka- ja vastaanottojärjestelmän houkuttelevuutta niin, ettei Suomeen hakeuduttaisi anomaan kansainvälistä suojelua perusteettomasti.

Hallituksen esitysluonnos on osa laajempaa hallitusohjelman mukaista ulkomaalaislain kokonaisuudistusta, joka sisältää lukuisia ehdotuksia ulkomaalaislainsäädännön selkeyttämiseksi, mutta myös tiukentamiseksi. (Vahva ja välittävä Suomi : Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 16.6.2023. Kohta 10.3. Maahanmuutto- ja kotoutumispolitiikka. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8>) Osa hallitusohjelman ehdotuksia toteuttavista hallituksen esitysluonnoksista on jo ollut tai on parhaillaan lausuntokierroksella, osaa valmistellaan tämän kevään aikana. Lisäksi kokonaisuuteen sisältyviä esityksiä valmistellaan myös pidempiaikaisissa hankkeissa. Eri ehdotuksilla on toisiinsa nähden enemmän tai vähemmän suoria ja välillisiä vaikutuksia. Joka tapauksessa ne yhdessä toteuttavat hallitusohjelman mukaista maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikkaa ja sen tavoitteita.

Edellä mainitun kokonaisuuden yhteisvaikutusten hahmottaminen ja arviointi on välttämätön tehtävä. Lapsiasiavaltuutettu huomautti yhteisvaikutusten arvioinnin tarpeesta jo joulukuussa 2023 yhdenvertaisuusvaltuutetun yhdessä laaditussa kirjelmässä ulkomaalaisten asemaa koskevien lainsäädäntöhankkeiden vaikutuksista lapsen oikeuksiin, joka osoitettiin sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon ministeriryhmälle. Yksittäisen hallituksen esitysluonnoksen perusteella lausunnonantajan on vaikeaa tai jopa mahdotonta muodostaa selkeää kuvaa sen merkityksestä kokonaisuudessa ja kokonaiskuvaa eri hankkeiden yhteis-vaikutuksista. Tähän mennessä yhteisvaikutuksia ei juurikaan ole arvioitu hallituksen esitysluonnoksissa. Yleensä esitysluonnoksessa on vain todettu sen suhde toiseen/toisiin hallituksen esityksiin, mutta tarkempaa arviota vaikutuksista ei ole esitetty.

Nyt käsillä olevassa hallituksen esitysluonnoksessa mainitaan sen suhde valtion vuoden 2024 täydentävään talousarvioesitykseen, joka sinänsä pitää paikkansa. Ehdotuksilla on todennäköisesti

ainakin välillisiä vaikutuksia myös muihin turvapaikkaa hakevien asemaa ja oikeuksia tiukentaviin ehdotuksiin. Esitysluonnoksessa (s. 31) yhteisvaikutuksista on tyydytty toteamaan ainoastaan, että ehdotettujen muutosten suoraa vaikutusta perusteetta turvapaikkaa hakevien määrään on hyvin vaikea arvioida, mutta hallitusohjelmassa on joukko samansuuntaisia toimia, joiden yhteisvaikutus on arvioitavissa suureksi. Lapsiasia-valtuutetun näkemyksen mukaan viimeiseksi sanottu korostaa yhteisvaikutusten arvioinnin tarvetta huomattavasti tarkemmalla tasolla kuin tyytymällä nyt mainittuun toteamukseen suurista yhteisvaikutuksista.

Vaihtoehtoisten toteuttamistapojen arviointi

Muita toteuttamisvaihtoehtoja arvioidaan hallituksen esitysluonnoksen kohdassa 5, joka on myönteistä. Kohdassa arvioidaan muun muassa vaihtoehtoa, jossa "[t]oimeentulotukilain tapaan perheeseen kuuluvien muiden yli 18-vuotiaiden henkilöiden ja perheen kanssa asuvan lapsen vastaanottorahan perusosan suuruus olisi määräytynyt prosenttiosuuksina yksin asuvan perusosasta". Esitysluonnoksen mukaan "vaihtoehdossa perheen kanssa asuvan lapsen perusosan määrä olisi pienentynyt suhteessa vähemmän kuin yksin asuvan tai muiden yli 18-vuotiaiden perusosien määrät". Lisäksi samassa yhteydessä pohdittiin "mahdollisuutta parantaa yksinhuoltajaperheen toimeentuloa maksamalla yksinhuoltajalle 5 prosenttia korkeampaa perusosaa kuin yksin asuvalle aikuiselle henkilölle".

Mainitusta vaihtoehdosta luovuttiin, koska esitysluonnoksen mukaan sillä ei olisi ollut merkittävää vaikutusta lapsiperheiden toimeentuloon. Toisaalta esitysluonnoksessa todetaan, että vaihtoehdolla ei olisi saavutettu esitysluonnoksen säästötavoitteita, eikä sitä siksi pidetty tarkoituksenmukaisena. Sanotusta syntyy ristiriitainen käsitys – lapsiperheiden toimeentulon näkökulmasta vaihtoehto suhteessa valittuun ratkaisuun ei ole merkittävä, mutta kuitenkin arvioidaan, että säästötavoitteita ei olisi saavutettu, jos vaihtoehto olisi valittu. Ilmeisesti lapsiperheille olisi siis allokoitu enemmän rahaa. Esitysluonnoksessa ei ole esitetty laskelmia tai muita perusteluita, jotka selkeyttäisivät asiaa.

Ko. kohdassa todetaan myös, että ratkaisua lapsiperheiden toimeentuloon tulisi hakea ensi-sijaisesti heidän turvapaikkaprosessinsa kestoa lyhentämällä. Lapsiasiavaltuutettu pitää prosessin keston lyhentämistä tärkeänä tavoitteena, mutta toistaa tässä jo edellä esitetyn huomautuksen: on ongelmallista, että turvapaikanhakijaperheiden toimeentuloa heikennetään ensin, kun prosessin keston lyhentämistä vasta valmistellaan. Tiedossa ei siis vielä ole missä määrin tulevilla lakimuutoksilla prosessin kestoa onnistutaan lyhentämään ja milloin se toteutuisi.

Lainsäädäntöhanke kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen rekisteröintiä, jättämistä ja turvapaikkatutkintaa koskevan ulkomaalaislain sääntelyn uudistamiseksi, jonka yhtenä tarkoituksena on toteuttaa hallitusohjelman kirjausta turvapaikkahakemusten käsittelyn tehostamisesta, on asetettu 23.10.2023 ja tämänhetkisen tiedon mukaan hallituksen esitys annettaisiin eduskunnalla vasta viikolla 5 vuonna 2025. (Hanke "Kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen rekisteröintiä,

jättämistä ja turvapaikkatutkintaa koskevan ulkomaalaislain sääntelyn uudistaminen”, verkossa <https://intermin.fi/hankkeet/hankesivu?tunnus=SM057:00/2023>, luettu 4.3.2024.)

Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa, että lapsia koskevia päätöksiä tehtäessä on lapsen edun oltava ensisijainen harkintaperuste. Ratkaisuvaihtoehdoista tulisi valita se, joka parhaiten varmistaa lapsen oikeuksien toteutumisen. YK:n lapsen oikeus komitea on painottanut, että ”[s]opimusvaltioiden ei pitäisi sallia lasten oikeuksien nykyisen toteutumistason heikentymistä. Talouskriisien aikana taantumuksellisia toimia voidaan harkita ainoastaan silloin, kun kaikki muut vaihtoehdot on arvioitu ja on varmistettu, että vaikutukset kohdistuvat viimeisenä lapsiin ja erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin. Sopimusvaltioiden on osoitettava, että tällaiset toimet ovat tarpeellisia, kohtuullisia, oikeasuhteisia, syrjimättömiä ja väliaikaisia ja että kaikki vaikutusten kohteena olevat oikeudet palautetaan mahdollisimman pian”. (YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti no 19 (2016) julkisesta budjetoinnista lasten oikeuksien toteuttamiseksi (4 artikla). CRC/C/GC/19, kohta 31.)

Vastaanottoraha on tarkoitus laskea perustuslain ja direktiivin sallimaan minimiin. Direktiivi ei siis aseta estettä korkeammalla vastaanottorahan tasolle. Pienetkin vastaanottorahan piirissä olevien lapsiperheiden elintason positiivisesti vaikuttavat ratkaisut ovat todennäköisimmin lapsen oikeuksia paremmin toteuttavia vaihtoehtoja ja siten lapsen edun mukaisia.

Lausuntopalautteen antamiselle ja käsittelylle on varattu niukasti aikaa

Yhteistä tänä keväänä valmistelussa oleville ulkomaalainsäädännön lakihankkeille on ollut se, että niiden aikataulut ovat erittäin tiukat. Lausuntokierroksille ja hallituksen esitysten päivittämiselle lausuntopalautteen perusteella on varattu hyvin vähän aikaa. Lausuntoaajat eivät täytä edes valtioneuvoston lainvalmisteluohjeistuksen minivaatimuksia. Säädösvalmistelun kuulemisohjeen mukaan säädösehdotuksista pyydettävien kirjallisten lausuntojen antamiseen varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa. Lausuntoaikaa on aihetta pidentää, jos se muuten ajoittuisi yleiseen lomakauteen, tässä tapauksessa hiihtolomakauteen.

Lapsiasiavaltuutettu pitää lausuntokierrosten vaikuttavuuden ja uskottavuuden näkökulmasta kiireisiä aikatauluja hyvin kyseenalaisina. Lyhyet lausuntoaajat eivät muutu hyväksyttäväksi sillä, että lausuntopyyntöissä todetaan tarve saada esitykset hallitusohjelman mukaisesti eduskunnan käsiteltäväksi kevätkaudella 2024. Valtioneuvoston oikeuskansleri huomautti 29.1.2024 antamassaan ratkaisussa (OKV/1772/10/2023 ym.; OKV/1772/10/2023-OKV-6, s. 6.) , että hallitusohjelman demokraattinen legitimitetti ei oikeuta korvaamaan osallistumista lainsäädäntöhankkeiden valmisteluun, mikä on mahdollista vain silloin, jos säädösvalmistelussa varmistetaan riittävän pitkät kuulemisajat. Oikeuskansleri kiinnitti myös hallituksen ja ministeriöiden huomioita siihen, että poliittisilla päätöksillä ei voida rajoittaa perustuslain 14 §:ssä säädettyä osallistumisoikeutta.

Helander Merike

Lapsiasiavaltuutetun toimisto - Elina Pekkarinen, lapsiasiavaltuutettu ja
Merike Helander, juristi, lapsiasiavaltuutetun toimisto